KENNISWERKPLAATS JEUGD FRIESLAND

BESTAANDE KENNIS m.b.t. VERKLAREND ANALYSEREN

Om samen met ouders/opvoeders, de jeugdige en andere betrokkenen te kunnen beslissen over passende jeugdhulp, is het nodig om een gedragen integraal en samenhangend beeld te hebben over wat er aan de hand is, waardoor dat komt, wat de kwetsbaarheiden en beschermende factoren zijn op korte en langere termijn en hoe deze factoren en omstandigheden elkaar en het gedrag van jeugdigen en ouders/opvoeders beïnvloeden. Verklarend analyseren helpt daarbij. Het is een essentiële stap in het vakbekwaam redeneren over de problematiek en in het samen met de jeugdige en het gezin kiezen van passende oplossingen en/of interventies.

Er zijn veel verschillende namen voor verklarend analyseren, die vaak door elkaar worden gebruikt. Enkele voorbeelden: 'theorie van het individuele geval', 'casusconceptualisatie', 'verklarende diagnose', 'structuur-diagnose', 'integratief beeld', 'samenhangend beeld', 'integrale analyse' en 'persoonlijke diagnose'. In Nederland wordt vaak voor zowel het proces als het resultaat de term 'verklarende analyse' (VA) gebruikt. Er zijn verschillende modellen, formats en hulpmiddelen beschikbaar, die helpen bij het maken van een VA en bij het systematisch en overzichtelijk weergeven van verschijnselen van de problematiek en de samenhang tussen de verschillende onderliggende factoren die (positieve en negatieve) invloed hebben op het gedrag van kinderen en ouders/opvoeders.

Door de hernieuwde en groeiende aandacht voor het belang van VA, als cruciale voorwaarde voor de inzet van passende en effectieve hulp, groeit ook de kennis over de werkzame elementen van VA en worden de kwaliteitscriteria waaraan VA moet voldoen steeds concreter. In deze factsheet wordt de (op dit moment) beschikbare kennis en praktische hulpmiddelen m.b.t. VA op een rij gezet. De kennissynthese is gemaakt door de Kenniswerkplaats Jeugd Friesland i.h.k.v. een ZonMw implementatieimpuls-project *"Samen op weg naar een gedragen verklarende analyse: kennis meer toepasbaar maken voor de praktijk"*.

Zie ook informatiepagina Nederlands Jeugdinstituut (NJi) *"Hoe krijg ik een volledig beeld van wat er aan de hand is?"*. Deze pagina wordt op termijn aangevuld met alle actuele kennis over het werken met VA in de praktijk.

VISUALS EN PRAATPLATEN

- Praatplaat 'Verklarend analyseren: hoe doe je dit écht samen. Jongeren en ouders aan het woord' (Kenniswerkplaats Jeugd Friesland, december 2024; voor meer informatie, zie HIER)
- Visual 'Samen op weg naar een gedragen VA' (Visueel verslag leer- en ontwerpsessie I d.d. 12-03-2024, Kenniswerkplaats Jeugd Friesland; voor meer informatie, zie HIER)
- Visual 'Samen op weg naar een gedragen VA' (Visueel verslag leer- en ontwerpsessie II d.d. 16-05-2024, Kenniswerkplaats Jeugd Friesland; voor meer informatie, zie HIER)
- Visual 'De VA: hoe werkt het 7-factoren model?' (Bureau PEERS, februari 2024)
- Visual 'Redeneerlijnen in de VA' (Bureau PEERS, februari 2024)
- Visual 'Verbanden aangeven in de VA' (Bureau PEERS, februari 2024)
- Visual 'Hoe kom je tot een gedragen VA?' (Bureau PEERS, februari 2024)
- Visual 'Helpende zinnen bij het maken van een VA' (Bureau PEERS, februari 2024)
- Visual 'VA vanuit verschillende perspectieven: het opvoederschap vs. het gezinssysteem' (Bureau PEERS, februari 2024)
- Visual 'VA vanuit het perspectief van het opvoederschap' (Bureau PEERS, februari 2024)
- Visual 'VA vanuit het perspectief van het gezinssysteem' (Bureau PEERS, februari 2024)
- Visual 'Van VA Naar Doelen Naar Interventies' (Bureau PEERS, februari 2024)
- Werkkaart 'Verwachtingen van opvoederschap i.r.t. psychologische basisbehoeften van kinderen' (Bureau PEERS, 2024)
- Praatplaat 'Werken met de VA in je organisatie' (op te vragen bij BOEG, 2023)
- Visual 'Passende Zorg met een VA' (BOEG, 2022)
- Praatplaat 'VA: eerst samen begrijpen, dan (be)handelen' (Hilde Tempel & Laura Geesing/ FlevoAcademie Jeugd, 2022)
- Praatplaat 'VA: Bij 0 gezinnen ontbreekt een goede verklarende probleem- en krachtenanalyse die is gemaakt voorafgaand aan de uithuisplaatsing' (C4Youth, 2021)

KENNISWERKPLAATS JEUGD FRIESLAND

HULPMIDDELEN, INVULFORMATS, REFLECTIE-INSTRUMENTEN EN (DIGITALE) TOOLS

- **VA a.d.h.v. 7-factoren model van Bureau PEERS:**
  - Digitaal tool/invulformat VA (oktober 2025; voor meer informatie, zie ook HIER)
  - VA Basis invulplaat (april 2024)
  - VA invulplaat 'Opvoederschap' (april 2024)
  - Voorbeelden/mindmaps van de toepassing van VA, waarbij de VA is ingevuld voor bepaalde problematiek
- **VA a.d.h.v. model van Molendrift**:
  - Factsheet 'Werken met de VA in de praktijk'
  - Invulformat VA en toelichting (Regionaal Expertteam Jeugd Groningen, 2023)
  - Samen1Analyse: digitaal hulpmiddel voor het gezamenlijk opstellen van een gedeelde VA met gezin en meerdere hulpverleners (vaak als er sprake is van complexe problemen)
- **VA a.d.h.v. model van Hilde Tempel & Laura Geesing**:
  - Zie HIER voor de meest recente versies van het invulformulier + invulinstructie.
- **Holistische theorie**:
  - Factsheet 'De holistische theorie en haar plek in het gedragstherapeutisch proces'
  - Voorbeeld invulformat (VGC(t) Kennisnet)
- **Hulpmiddelen t.b.v. de implementatie van de VA**
  - Readiness checklist voor de implementatie van de VA in de praktijk (op te vragen bij BOEG)
- **Kwaliteitscriteria voor de VA en hulpmiddelen voor monitoring en reflectie op de kwaliteit van de VA**
  - Werkkaart 'Kwaliteitscriteria voor de VA' (Bureau PEERS, Karakter & Kenniswerkplaats Jeugd Friesland, februari 2025; zie ook HIER voor meer informatie)
  - Reflectie-instrument m.b.t. kwaliteitscriteria voor de VA (Bureau PEERS, Karakter & Kenniswerkplaats Jeugd Friesland, februari 2025; zie ook HIER voor meer informatie)
  - Kwaliteits- en reflectiekader (checklist/ zelfrapportage) voor de uitvoering van de VA in de jeugdzorg (voor meer informatie, zie ook HIER)
  - Vragenlijsten op 3 meetmomenten (1: direct na intake, 2: na adviesgesprek/ afronding VA, 3: na eerste behandelevaluatie) om op casusniveau het proces, de ervaringen en de opbrengsten van VA in kaart te brengen; de uitkomstmaten zijn o.a. motivatie, inzicht in problematiek, alliantie, gezamenlijke besluitvorming (op te vragen bij Praktikon/ Radboud Universiteit)
  - Checklist 'VA in de Praktijk' (Ellen Loykens & Hilde Tempel, 1 februari 2025)

ANIMATIES, TUTORIALS EN VIDEOFRAGMENTEN

- **Uitleg over VA**
  - Animatie 'Kenmerken van een goed analysemodel in de jeugdhulp: waaraan moet een VA voldoen?' (Bureau PEERS & Kenniswerkplaats Jeugd Friesland)
  - Animatie '7-factorenmodel: een verklaringsmodel voor de VA' (Bureau PEERS & Kenniswerkplaats Jeugd Friesland)
  - Videofragment met uitleg over VA (BOEG, 27 februari 2023)
  - Videofragment met uitleg over VA (TIMM Consultancy, 1 februari 2023)
  - Videofragment met uitleg over VA (Hilde Tempel, 12-05-2020)
  - Videofragment VA, i.h.k.v. de voorbereiding op de workshop VA van Accare Child Study Center (Hilde Tempel, 4-05-2020)
  - Videofragment 'Implementatieproces: procestappen voor implementatie en borging vakmanschap VA' (BOEG Klankbordgroep, d.d. 28 maart 2024)
  - Animatie 'Reflectie op de kwaliteit van VA' (Bureau PEERS, Karakter & Kenniswerkplaats Jeugd Friesland, februari 2025)

KENNISWERKPLAATS JEUGD FRIESLAND

➢ **Tutorials m.b.t. de verschillende onderdelen van VA**

- Mini-tutorial 'Steun – onmisbare factor in elke VA' (Bureau PEERS & Kenniswerkplaats Jeugd Friesland, 2024)
- Mini-tutorial 'Persoonlijke kracht – onmisbaar onderdeel van elke VA' (Bureau PEERS & Kenniswerkplaats Jeugd Friesland, 2024)
- Mini-tutorial 'De invalshoek van de VA' (Bureau PEERS & Kenniswerkplaats Jeugd Friesland, 2024)
- Mini-tutorial 'Verschijnselen' over fase 1: WAT (welk gedrag of ontwikkeling) willen we verklaren? (Bureau PEERS & Kenniswerkplaats Jeugd Friesland, 2024)
- Mini-tutorial 'Verwachtingen' (Bureau PEERS & Kenniswerkplaats Jeugd Friesland – verschijnt in 2025)
- Mini-tutorial 'Vaardigheden' (Bureau PEERS & Kenniswerkplaats Jeugd Friesland – verschijnt in 2025)

WEBINARS

- Webinar 'Verklarend analyseren (VA) goed implementeren: implementatie en borging van VA in de organisatie en in de keten' (27-10-2025): presentaties & opname
- Webinar 'De kracht van een gedeelde verklarende analyse: samenhang creëren in complexe jeugdhulp: van symptoombestrijding naar duurzaam perspectief' (25-09-2025): presentatie & opname
- 3e Actualiteitencollege NEJA 'De gedragen VA' (26-09-2023): presentatie en opname
- Webinar 'VA: alleen trainen is niet genoeg!' (BOEG, 6-07-2023): presentatie en opname
- Webinar 'VA' (BOEG, 26-01-2022): opname
- Webinar 'Vraagverheldering als essentiële bouwsteen van de VA' (Kenniswerkplaats Jeugd Friesland & Bureau PEERS, 9-11-2021): presentatie en opname
- Webinar 'VA: de basis voor passende hulp' (Kenniswerkplaats Jeugd Friesland & Bureau PEERS, 24-11-2020): presentatie en opname
- 1e Transformatiecollege 'Integraal redeneren bij gezinnen met meervoudige en complexe problemen' (Programma Transformatie Jeugd Amsterdam-Amstelland & NEJA, 25-05-2020): presentatie, opname en bijbehorend artikel

PODCASTS EN INTERVIEWS

- Interview met T*itia Free*, orthopedagoog generalist, Molendrift 'Hoe werkt deskundig redeneren in een gedeelde VA?'
- Interview met *Hilde Tempel* 'De VA als kern van ons vak' (G7 De 7 Gelderse Regio's, 17 april 2024)
- Interview met *Ellen Loykens* 'Gedeelde VA in complexe situaties. Eerst begrijpen, dan handelen' (22-09-2023)
- Podcast Ketenbreed leren met *Hilde Tempel* en *Jason Bhugwandass*. In deze aflevering staat de eerste rode draad uit het onderzoek centraal: 'Professionals kijken en handelen vrijwel alleen maar symptoomgericht en sluiten in de behandeling weinig aan op de onderliggende verklarende factoren' (15-08-2023)
- Interview met *Hilde Tempel* 'Deskundig redeneren. Eerst begrijpen, dan handelen' (19-06-2023; zie ook HIER)
- Podcast TIMM Consultancy #099 met *Nienke Kuiper* en *Anne Hueting* 'Het belang van de VA' (15-06-2023)
- Interview met *Hilde Tempel* en *Marjolein Kendall* (De Flevo Academie Jeugd, september 2022)
- Interview met *Frederieke*, ervaringsdeskundige van TeamED16, over wat de gevolgen kunnen zijn van het ontbreken van een VA en niet passende hulp (BOEG)

LEZINGEN, PRESENTATIES EN WORKSHOPS

- Werksessie 'Verklarend Analyseren Goed Implementeren' tijdens werkconferentie Kwaliteit en Blijvend Leren: dat doen wij (12-12-2024): presentatie
- Workshop 'VA in de jeugdzorg' tijdens Kennisfestival Kenniswerkplaats Jeugd Friesland (01-07-2024): presentatie
- 'Implementatie van de VA door lokale teams in Friesland': presentatie
- 'Implementatie van de VA bij CJG Noord Veluwe' (maart 2024): presentatie
- 'Waarom implementatie nodig is' met Leonieke Boendermaker (30-11-2023) tijdens de bijeenkomst Bestuurlijk Adviesnetwerk Kenniswerkplaats Jeugd Friesland: presentatie en visueel verslag
- Workshop 'Gedeelde VA' tijdens AOJ dag VO- & VSO-scholen gemeente Groningen (Molendrift, oktober 2023): presentatie
- 'Hulp in één keer goed met de VA' tijdens 7e Kenniscafé Drentse Jeugd Academie (6-07-2023): nieuwsbericht en opname
- 'Van verklarend analyseren naar VA naar een samenwerking met resultaat voor jeugdigen en ouders' (Bovenregionaal Expertisenetwerk Jeugd Noord Holland, juli 2023): presentatie
- Workshop 'VA: oude wijn in een nieuw jasje?' tijdens de Werkconferentie Bovenregionaal Expertisenetwerk Jeugd Noord Holland: (2023): presentatie

- Integraal redeneren bij en met gezinnen met meervoudige en complexe problemen tijdens Congres Gezinnen met meervoudige en complexe problemen (Euregionaal Congresburo, 2023): presentatie
- Minisymposium 'Van A naar Beter! Door Samen te reflecteren op ervaren bevorderende en belemmerende factoren bij het werken met de VA' (30-03-2023): informatie
- Gluren bij de buren: het 7 factoren-model als hulpmiddel bij de VA (Kenniscentrum KJP, Landelijk Kenniscentrum LVB en het NJI, 1-07-2021): presentatie

FACTSHEETS

- Factsheet 'Kennisinventarisatie Primair Proces' (als onderdeel van initiatief VA, Regionale Kenniswerkplaats Jeugd en Gezin Centraal/ Academische Werkplaats RisicoJeugd, november 2023)
- Factsheet 'De VA: een gezamenlijke 'werktheorie' bij complexe zorgvragen' (JENN, Kenniswerkplaats Jeugd Friesland, C4Youth & het Expertisecentrum GMCP, 2022)
- Factsheet 'De VA: wat, doel, criteria en randvoorwaarden' (Kenniswerkplaats Jeugd Friesland & Bureau Peers, 2021)
- Factsheet en werkkaart VA (JENN, 2022)
- Factsheet 'Evaluatie pilot VA 2023' (Regionaal Expert Team Regio Rijk van Nijmegen, 2024)

PUBLICATIES

- Angela Luteijn, Marloes Jaspers-van der Maten, Janneke Vercouteren, Stijn Deckers, Rachel van der Rijken (2025). Kwaliteitscriteria voor de Verklarende Analyse in de Jeugdzorg: Een Delphi-studie. Jeugd in Ontwikkeling. https://jeugdinontwikkeling.nl/article/view/21663
- Lenke Balogh (Sterk Huis), Onderzoeksteam BEN Brabant|Zeeland (12 december 2024) Verkennend onderzoek naar de toepassing van de Gedeelde VA in Brabant en Zeeland
- Ondersteuningsteam Zorg voor Jeugd (2 december 2024) Leerrapportage ZIKOS; lessen die het Ondersteuningsteam Zorg voor Jeugd (OZJ) heeft geleerd uit de trajecten met jongeren, hun ouders/verzorgers en betrokkenen
- Ingrid van Gool, Ulrike Haers & Liesbeth van Hoof (12 oktober 2024) Handreiking Gebruik Gedeelde VA In Brabant En Zeeland
- Artikel De pedagoog - pedagogiek & politiek (2024) Pleidooi voor de VA: 'We moeten veel explicieter maken waarom we doen wat we doen'
- Marieke Boelhouwer, Ellen Loykens, Paul Van Geert (2024) De Toeslagenaffaire en Andere Complexe Problemen. De VA vanuit een Complex Dynamisch Systeemperspectief. Jeugd in Ontwikkeling Nr 2 (2024): Themanummer: Gezinnen met meervoudige en complexe problemen
- Linda Terpstra & Anke van Dijke (2024) Het klinkt best logisch: zo thuis mogelijk! Of: Om-pannenkoeken in de jeugdzorg. Artikel in SOZIO-special over de Jeugdzorg (juni 2024)
- Blik op Hulp (2024) 'Do's en dont's van het werken met gezinnen met meervoudige en complexe problemen' (waaronder het maken van een VA) met Jana Knot-Dickscheit
- Artikel De raakvlakken van JIM en VA: niet over, maar mét de jeugdigen (21 februari 2024)
- Marieke Boone-van den Heuvel (CHE) & Elma Hilbrink (HAN) (2022) Rapport Monitoring webinar en trainingstraject VA. Bovenregionaal Expertisenetwerk Gelderland (BOEG)
- Hilde Tempel, Anouk van Dijk, Bram Orobio de Castro(2022) Eerst begrijpen, dan (be)handelen. Kind & Adolescent Praktijk (online), 3 september 2022
- Van Leeuwen, H.M.P. & Geeraets, M.H.W. (2022). Vakbekwaam redeneren. Een morele plicht. Kind en Adolescent Praktijk, 21 (4)
- Van Leeuwen, H.M.P. & Geeraets, M.H.W. (2022). Vakbekwaam redeneren. Zie kind niet over het hoofd. Kind en Adolescent Praktijk, 21(3)
- Harrie van Leeuwen en Marca Geeraets (2022). Vakbekwaam redeneren in de jeugdhulp. Amsterdam: Boom uitgevers
- Interview met Marca Geeraets, Ellen Loykens en Hilde Tempel - Pleidooi voor de VA. De Pedagoog #2-2022 P&P
- Geeraets, M.H.W. & Van Leeuwen, H.M.P. (2022). Vakbekwaam redeneren. Denken in vaardigheden. Kind en Adolescent Praktijk, 21(2)
- Van Leeuwen, H.M.P. & Geeraets, M.H.W. (2022). Vakbekwaam redeneren. Een levensgroot probleem. Kind en Adolescent Praktijk, 21(1), 38-39

KENNISWERKPLAATS
JEUGD FRIESLAND

- Geeraets, M.H.W. & Van Leeuwen, H.M.P. (2021). Vakbekwaam redeneren. Zeven misvattingen over de VA. Kind en Adolescent Praktijk, 20(4), 44-45
- Van Leeuwen, H.M.P. & Geeraets, M.H.W. (2021). Vakbekwaam redeneren. Jeuklabels. Kind en Adolescent Praktijk, 20(3), 44-45
- Geeraets, M.H.W. & Van Leeuwen, H.M.P. (2021). Vakbekwaam redeneren. Schot in het duister. Kind en Adolescent Praktijk, 20(2), 44-45
- Van Leeuwen, H.M.P. & Geeraets, M.H.W. (2021). Vakbekwaam redeneren. De spil van vakmanschap. Kind en Adolescent Praktijk, 20(1), 40-41
- Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd (2021) Werkboek Jeugdhulp. Een groei- en snoeidocument voor de praktijk.
- Van Leeuwen, Harrie M.P. & Geeraets, Marca H.W. (2020) Whitepaper Integraal redeneren bij gezinnen met meervoudige en complexe problemen
- Van Leeuwen, Harrie M.P. & Geeraets, Marca H.W. (2019). Klinisch redeneren in de geïntegreerde jeugdhulp met behulp van het zevenfactorenmodel. Tijdschrift voor Orthopedagogiek, Kinderpsychiatrie en klinische kinderpsychologie (TOKK), 44(1) 21-33.
- Van Leeuwen, Harrie M.P. (2018) Integrale jeugdhulp biedt 'alles ineen'. Maar wat dan precies? Kind en Adolescent Praktijk, 17(1), 36-38
- Tempel, H., Vissenberg, C. (2018) Een gat tussen wetenschap en praktijk. Een explorerend onderzoek naar de wijze waarop behandelingen in de residentiële zorg worden vormgegeven. Tijdschrift voor Orthopedagogiek 11&12 57: 22-28

*© 20 maart 2025 **Kenniswerkplaats Jeugd Friesland** (laatste update: 6 november 2025)*

*Deze kennissynthese is gemaakt i.h.k.v. een ZonMw implementatieimpuls-project **"Samen op weg naar een gedragen verklarende analyse: kennis meer toepasbaar maken voor de praktijk".***